כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח



בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויקרא ■ כ"ט אדר תשפ"ו ■ 18.03.2026 ■ גליון מס' 883

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

תורת כהנים
פר מיוחד מקדישה התורה לענין המקדש והקרבנות שחז"ל קראוהו...
המשך בעמ' 2

החוכמה האמיתית
המעיין בספר התורה יראה, שהאות אל"ף במילה "ויקרא" כתובה בגודל...
המשך בעמ' 3

אדם כי יקריב
תיקון חטא אדם הראשון
כבר עם תחילת הציווי של עניין הקורבנות, מצווה התורה את משה...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
"תסתדר עם מה שיש"
שניים יצאו למדינה רחוקה והנה בדרך נאלצו להתעכב. משלא הגיעו...
המשך בעמ' 4

שביבים

■ ויקרא אל משה
■ אדם כי יקריב מִכֶּם קרבן
■ אדם כי יקריב... מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם
■ על כל קרבנך תקריב מלח
■ כי כל שאור וכל דבש, לא תקטירו ממנו אשה לה'
■ כי כל שאור וכל דבש, לא תקטירו ממנו אשה לה'; קרבן ראשית תקריבו אותם לה' (ב, יא-יב)
■ נפש כי תחטא בשגגה
המשך בעמ' 5

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

שאלת מתן טעמים למצוות העסיקה, ומעסיקה, רבים. כבר חז"ל נתנו לכך דעתם, ופרשנים והוגים קדומים ומאוחרים הקדישו לכך ביאורים, מאמרים וגם ספרים. לצד אסכולת הנמנעים ממתן כל טעם, שכן "עמוק עמוק מי ימצאנו" (קהלת ז, כד), מתייצבת אסכולה רחבה של נותני טעמים, וזו מתחלקת לשתי גישות עיקריות: האחת, של ההולכים בדרך הסוד, והשנייה, של המהלכים בדרך השכל. כרציונליסט מובהק, רלב"ג נימנה כמובן על השנייה. הוא מבקש פשר למצוות, והפשר שהוא מציג - שכלתני.

דומה כי בין כלל המצוות, העיסוק הרחב ביותר בענייני טעמים סובב את עניינם של הקרבנות, וגם רלב"ג לא טמן ידו בצלחת; להלן 'משהו' מדבריו.

לכל ברור כי בכל שנוגע לקרבנות שמכפרים על חטאים, עיקר הכפרה מבוססת על התשובה, שכן אחרת - בכל הכבוד לקרבן - העיקר חסר. משכך הדבר, כמו מאליה עולה השאלה: מה צורך ומה תועלת יש בקרבן עצמו, וכי מדוע לא די בתשובה! תשובתו הפסיכולוגית של רלב"ג (בתועלות הפרשה) היא, ש-מה לעשות, בל נשלה את עצמנו- בני האדם אינם יכולים להסתפק במישור עיוני-רוחני. בני האדם זקוקים לביטויים "ממשיים":

> "התועלות המגיעים ממה שנזכר בזאת הפרשה הם עשרים ושלושה. התועלת הראשון הוא להיישיר האנשים, כאשר חטאו, שישובו אל ד' יתעלה, והוא יכפר להם עוונותיהם. ובזה תועלת גדולה להביא האנשים אל השלמות האנושי. וזה, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא; ואם יאמינו האנשים שחטאו חטא-מה, שיהיה נכתם עוונם תמיד לפני ד' יתעלה, יוסיפו לחטוא, לחושבם שכבר אבדו בסיבת מה שחטאו, ולא יקבלו תועלת בהישמרם מחטא במה שעתיד. ואולם כאשר ידעו שבשובם מדרכם הרעה וישובו לדרכי ד' יתעלה יכופרו להם עוונותיהם, אז יהיו נזהרים מחטוא עוד, וישובו אל ד', כדי שירחמם ויכפר להם מה שחטאו בו. והנה רצה ד' יתעלה שיהיה שם, עם התשובה, הקרבת הקרבן, כדי שיתיישב יותר בלב החוטא שכבר נתכפר לו אותו החטא. כי לא יצוייר אצל המון האנשים שיהיה האדם רשע ואחר כן יתנקה מרשעו בתשובתו בלבבו בזולת מעשה כלל. ולזה ציווה ד' יתעלה שיעשו אלו הקרבנות בבית הנכבד אשר שכינתו בו, ועל יד הכהן שהוא נבדל לעבודת ד' יתעלה - להשלים הכפרה לחוטא עם התשובה".

החכם מכל אדם לימדנו (קהלת ז, כ) כי כל אדם - אף היותר צדיק - חוטא, ועובדה זו עלולה להביא ליאוש ולהידרדרות: "אם יאמינו האנשים... שיהיה נכתם עוונם תמיד לפני ד' יתעלה, יוסיפו לחטוא, לחושבם שכבר אבדו בסיבת מה שחטאו, ולא יקבלו תועלת בהישמרם מחטא במה שעתיד אדם". קדמה אפוא תשובה לעולם (מדרש תהלים - שוחר טוב, מזמור צ) ואיפשרה לאדם לנקות פשעי עבר ולהתקדם בעשיית הטוב. דא עקא, בני האדם אינם חיים בעולם מופשט ועיוני, אלא בעולם ממשי וקונקרטי. ככאלה, הם זקוקים למעשה, שכן רק כך "יתיישב יותר בלב החוטא שכבר נתכפר לו אותו החטא". העובדה שההקרבה נעשית במקום המקודש ביותר, ועל ידי בן השבט היותר מקודש, מחזקת בלבו של העבריין שהוא אינו "מקרה אבוד", שהליך זה מכפר עליו ומטהרו, ומעתה הוא פותח "דף חדש".

בכך מבאר רלב"ג גם את חשיבותה של ה"סמיכה" על הקרבן. ה"סמיכה" היא תנאי מחייב בהבאת הקרבן - "וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו" (ויקרא א, ד), ולכאורה מה לה ל"סמיכה" ולהתכפרות? רלב"ג מבאר אפוא כי בהמשך לאמור, העניין מוסבר היטב:

"ומפני זה באה המצוה שיסמוך שתי ידיו על ראש קרבנו, ויתוודה עליו עוונותיו, ליישב בלבו שאותם

החטאים כאילו נעתקו ממנו ובאו על ראש הבעל חיים ההוא. עם שבאופן עשיית הקרבנות על הסדר הנזכר בתורה הערה להיישיר האדם לעבודת ד' יתעלה ולהרחיקו מההליכה אחר יצרו הרע...".

יישוב לבו של החוטא שהוא אכן התכפר זוקק פעולות מעשיות, כולל "סמיכה". זו מעבירה מסר "כאילו נעתקו ממנו ובאו על ראש הבעל חיים ההוא". ואם למישהו הדבר מזכיר את "הכפרות" של ערב יום כפור, כנראה שאינו טועה.

תורת כהנים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ספר מיוחד מקדישה התורה לענין המקדש והקרבנות שחז"ל קראוהו "תורת כהנים", כמו שכתב הרמב"ן בהקדמתו לספר ויקרא: "והנה רוב הספר הזה בקרבנות, בתורת הקרבן והמקריבים ובמקום שיתקרב בו . . . ורוב פרשיות הספר הזה ידבר בהן עם **הכהנים**". ועם כל חשיבות עבודת המקדש, אין זה סוד שכיום בימינו רבים מעם ישראל, ובתוכם לא מעטים משלומי אמוני ישראל, שהמקדש והקרבנות, אינם בלשון המעטה, עומדים בראש סדר העדיפות שלהם, ועל התופעה הזו אמרו במדרש: "**אני ישנה מן הקרבנות** ולבי ער לקריאת שמע ותפילה, **אני ישנה מבית המקדש** ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות" **(שיהש"ר פרשה ה)** בלשון הזה אפשר לומר על תקופתנו: "אני ישנה מהר הבית ולבי ער לכותל המערבי". מאידך אותם החוגים שהם כן ערים לענין הקרבנות והמקדש, הפועלים לזרז את הקמתו, גם הם צריכים לעיין בפעילותם האם אין הם מקדימים את המאוחר. לפי חז"ל הסדר הוא: "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, להכרית זרעו של עמלק ולבנות בית המקדש" **(סנהדרין כ ב)** ובזה הסדר דווקא, כמו שפירש **רש"י** (שם) בד"ה שלש מצוות: "נקט שלש הללו שהן תלויות זו בזו **לעשותן כסדרן**, בתחילה מלך, ואחריה עמלק ואחריה בית הבחירה". ויש הגיון בסדר הזה, קודם כל צריך העם להתבסס בארצו התבססות גשמית ורוחנית, שהמלך מסמל את הריבונות המלאה של העם בארצו. אחר ההתבססות יש לבער את הגורמים השליליים המאיימים על קיומו של ישראל, כמו עמלק שהוא סמל שנאת ישראל העולמית, ורק אחר שני אלו יבוא בנין בית המקדש, כמו שכתב **הרמב"ם**: "הכרתת זרע עמלק קודמת לבניין הבית שנאמר **(שמואל ב, ז א-ב)**: 'ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו, ויאמר המלך אל נתן הנביא: ראה אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה". **(הל' מלכים פ"א ה"ב)** ואין זה אמור רק לגבי המקדש הראשון, אלא גם לגבי המקדש השלישי כמו שכתב הרמב"ם: "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה הממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נידחי ישראל" **(שם פי"א ה"א)**. כך שלא הפגנות או טקסים וריטואליים הם יקדמו את בנין המקדש, אלא יש צורך בתנאים קודמים שקבעה התורה, שבהעדרם אין ערך ומשמעות לבית המקדש.

במסכת שבת **(לג ב)** מובא: "בעוון שפיכות דמים בית המקדש חרב" ומסביר הראי"ה בספרו "עין איה" (שם) מדוע דווקא בגלל עוון שפיכות דמים נחרב המקדש. והסברו הוא: בית המקדש נועד לפעול לא רק על כנסת ישראל לבדה אלא על האומות כולן, כדברי שלמה **(מלכים ב, ח מא)**: "גם אל הנוכרי אשר לא מעמך ישראל . . . ובא והתפלל אל הבית הזה". ומתי יוכל אור ה' להתפשט על האנושות כולה? רק כאשר המצב המוסרי של עם ישראל יעמוד על הגובה, כאשר עם ישראל יהיה אור לגויים. אבל כאשר ישראל שפלים בהתנהגותם המוסרית, ובמיוחד כאשר התדרדרו עד הדיוטא התחתונה של שפיכות דמים, במצב כזה של העם איזו בשורה יוכל בית המקדש להביא לעולם, מה יוכלו העמים ללמוד מאתנו כאשר הם רואים שהאור שבית המקדש צריך להאיר, אינו מצליח להשפיע אפילו במקומו, ואינו מאיר את החשכה אפילו בסביבתו הקרובה ביותר. מהי המסקנה שהאומות יסיקו מכך? שבית המקדש אין בכוחו לרפא אפילו את הנגע הגרוע ביותר שבין אדם לחברו, ואם כך הרי בית המקדש חסר לגבם כל תועלת ומשמעות.

על כן קודם שעם ישראל בא להשפיע על העמים האחרים בהקמת המקדש, צריך הוא לבנות תחילה את שלמותו שלו בביתו פנימה, ורק בשלב הבא, לאחר שהעם בנה את עצמו מבחינה מוסרית-רוחנית יוכל לשלוח את קרני אורו דרך המקדש לחברה האנושית כולה, ככתוב: "לברית עם לאור גויים". וכבר ראינו שבעוון שנאת חנם נחרב המקדש השני, מכאן שהמצב החברתי של העם הוא הגורם המכריע בקיום המקדש, על כן כתשובת המשקל צריך לתת לתיקון החברותי מקום נכבד בבניינה הפנימי של האומה, ליחסי אדם לאדם ולסדר חברותי מתוקן. וכדברים הללו כתב **הראי"ה** בספרו "מוסר הקודש" (עמ' ר): "אי אפשר לצייר תכונה שלימה של עושר הדמיון כשהבערות שולטת והרשעה המעשית מתגברת" והוא מסיים שם: "**רק בהתרוממות רוחנית ומעשית חשובה וקבועה אפשר להשיב את בנין בית המקדש למקומו**".

החוכמה האמיתית

המעיין בספר התורה יראה, שהאות אל"ף במילה "ויקרא" כתובה בגודל קטן יותר משאר האותיות. הזכרנו מספר פעמים, ששינויי הכתיבה הללו בספר התורה הם הלכה למשה מסיני, והם מעכבים את כשרותו של הספר.

מהי משמעותה של האל"ף הקטנה?

"בעל הטורים" על פסוק זה כותב, שהדבר מרמז על ענוותנותו ושפלותו של משה. כלומר, משה זכה לקריאה מהבורא, רק בזכות ענוותנותו ובזכות שהוא הרגיש את עצמו קטן ביחס לגודל המעמד.

המדרש בתחילת הפרשה מרחיב בעניין זה קצת יותר:

"כל תלמיד חכם שאין בו דעת, נבלה טובה הימנו. תדע לך שכן, צא ולמד ממשה אבי החכמה, אבי הנביאים, שהוציא את ישראל ממצרים, ועל ידו נעשו כמה נסים במצרים, ונוראות על ים סוף, ועלה לשמי מרום, והוריד תורה מן השמים, ונתעסק במלאכת המשכן, ולא נכנס לפני ולפנים עד שקרא לו, שנאמר: ויקרא אל משה, וידבר".

המדרש שם דגש על העובדה, שמשה לא נכנס אל תוך המשכן עד שהשם קרא לו. אם משה היה בעל גאווה - הוא היה נכנס גם ללא שום קריאה. הרי למשה יש ניסיון רב בדיבור עם אלוקים, ובקלות רבה הוא היה יכול להרשות לעצמו להיכנס אל תוך המשכן. אבל לא! המדרש כותב, שאם משה היה נכנס בלי שאלוקים קורא לו, זה היה חוסר דרך ארץ, וכל מעלותיו היו בטלין לעומת חוסר דרך ארץ זה!

שלמה המלך, היה החכם מכל אדם - "וַיִּתֵּן אֱלֹקִים חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה וּתְבוּנָה הַרְבֵּה מְאֹד, וְרֹחַב לֵב, כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם" (מלכים א, ה, ט). מהו הדמיון בין חול, שהוא דבר גשמי, לבין חכמה, שהיא דבר רוחני? חכמים עונים על כך, שסמל החכמה הוא חול שעל שפת הים. מדוע? "מה החול גדר לים, כך הייתה חכמה גדורה לשלמה" (מדרש קהלת רבה, ז). כלומר, כשם שהחול יוצר גבול לים, כך החכמה של שלמה הייתה חכמה גדורה. יש בעולם הרבה אנשים חכמים, השאלה היא לאן החכמה לוקחת אותם, והאם הם פולשים באמצעותה למחוזות לא להם. החכמה של שלמה הייתה חכמה מתוחמת וגדורה, וזו החכמה האמיתית.

אחד האלמנטים המרכיבים את החכמה הוא לדעת מתי לעצור. מה כן לעשות וממה לחדול. החכמה האמיתית באה לידי ביטוי בלדעת להציב גבולות לכל דבר, כפי שהחול הוא גבול לים.

גם אהבת השם צריכה להיות בפיקוח ובהבחנה, ולא ככוח אוטומטי העושה את שלו ללא שליטה במערכות. זו הייתה גדלותו של משה. משה - שעליו מעיד הבורא "פה אל פה אדבר בו", מעולם לא חרג מהשורה. הוא לא נכנס אל המקדש שהוא בעצמו בנה, ללא קריאה של הבורא.

מדוע משה לא חרג מהשורה? בזכות האל"ף הקטנה - בזכות ענוותנותו. משה לא "נסחף" אחר מעמדו. משה ידע, שכמה שהוא יהיה גדול, הוא עדיין יהיה רחוק מגדולתו של הבורא.

ומכאן אלינו - האם אנו חורגים מהשורה תחת מעטה של התקרבות להשם? האם אנו דורכים על מצוות מסוימות בדרכנו אל מצווה אחרת?

איך מסיים שם המדרש? "משל משלו: דעה חסרת - מה קנית, דעה קנית - מה חסרת". נקודה למחשבה. ■

אדם כי יקריב
תיקון חטא אדם הראשון

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

כבר עם תחילת הציווי של עניין הקורבנות, מצווה התורה את משה לומר לישראל - כיצד היא הדרך הראויה, להתנדב ולהביא קורבן לה'. כך שהקורבן יהיה של האדם עצמו, בלא חשש או נדנוד של גזל חלילה[1]. ובזה יובטח לאדם, שיקובל קורבנו לפני ה'.

המקום בו בחרה התורה להדגיש זאת, נמצא בציווי על קורבן העולה - אותו מביא האדם לא על חטא, כי אם על נדבת ליבו[2]. או כאשר הוא מרגיש, שלא עשה את אחת ממצוות העשה שבתורה בשלימות[3].

דבר זה קשור לחטא אדם הראשון - שהגיע בעקבות אי עשיית מצוות עשה בשלימות. שכן לאחר שציווה הקב"ה את אדם הראשון **'לעבדה ולשמרה'**[4], יחד עם האזהרה שלא לאכול מעץ הדעת. הוסיף אדם הראשון לחוה איסור נוסף - שלא לגעת בעץ הדעת[5]. ומזה התגלגלו הדברים, עד לכדי חטא עץ הדעת.

ולו האדם היה שומר על המצווה אשר נצטווה עליה, והיה אוכל מכל עץ הגן - לא היו מגיעים הדברים עד כדי החטא הראשון. וכל מציאותנו בעולם הזה, לא הייתה מתקלקלת כלל.

ולכן גם כל בן בנו של האדם הראשון, בכל דור מן הדורות - עליו להיזהר ולהישמר בדיוק בעניין הזה, בשמירת מצוות העשה ועשייתם בשלימות. ובוודאי שלא יגיע לכלל עושה 'גזל בעולה'[6], כשיביא חלילה קורבן גזול.

אך לא מדובר כאן רק בגזל של לקיחת הקורבן שלא ברשות, כי אם יש כאן גם גזל הנפשות - אם האדם לא שומר את דרך ה' בשלימות. שכן בכל יום ניטלת נשמת האדם ממנו בערב, ומושבת לו חזרה בבוקר. ואם יומו לא מודרך בדרך ה' - יש בזה פן של גזל כלפי שמים, כשהוא לא מקיים את ייעודו מאת הבורא.

ולכן בכל שנה בסמיכות לחודש ניסן, לקראת יציאתנו מחדש לחירות - בחודש הגאולה. אנו שבים וקוראים על שורש הקלקול בעולם, בכדי שנדע כיצד להשלים את תיקונו. וכשנגיע לכלל התיקון השלם, נזכה לשוב לדרגת אדם הראשון קודם החטא.

ובימי גאולה אלו, נתעלה אף כפליים מקומת אדם הראשון[7] - כך שכל הבריאה תהיה תחתינו, ונקיים את ייעודנו בשלימות. בהבאת מזור ומרפא לעולם, בתיקונו השלם במלכות ש-ד-י.

הקומה הראשונה היא בכלל 'סור מרע' כשיופסק הגזל, והקומה השנייה היא בבחינת 'עשה טוב' בתיקון העולם במלואו.

ובימי ניסן הממשמשים ובאים, נשלים תיקון העולמים - ותבוא השמחה, בתחיית כל מתי ישראל ברחמים[8].

1 - **אדם** למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל - רש"י ויקרא א, ב

2 - **אדם כי יקריב מכם** כשיקריב (תורת כהנים) **בקרבנות נדבה** דבר הענין - שם

3 - **ונרצה לו** (תורת כהנים) על מה הוא מרצה לו, אם תאמר על כריתות ומיתות בית דין או מיתה בידי שמים או מלקות, הרי עונשן אמור. הא אינו מרצה אלא על **עשה** ועל לאו שנתק לעשה - שם, ד

4 - ומה לעבדה, אלא לעסוק בדברי תורה **ולשמור כל המצוה** שנאמר 'לשמור את דרך עץ החיים', ואין עץ החיים אלא תורה שנאמר (משלי ג, יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. לעבדה ולשמרה זו שבת, לעבדה שנאמר 'ששת ימים תעבוד', ולשמרה דכתיב 'שמור את יום השבת'. **לעבדה ולשמרה אלו הקרבנות**. לעבדה דכתיב (שמות, ג) 'תעבדון את האלהים על ההר הזה', ולשמרה דכתיב (במדבר כח, ב) 'תשמרו להקריב לי במועדו' - רבינו בחיי בראשית ב, טו

5 - **ולא תגעו בו** הוסיפה על הצווי לפיכך באה לידי גרעון, הוא שנאמר (משלי, ל) 'אל תוסף על דבריו' - רש"י בראשית ג, ג

6 - **שונא גזל בעולה** אפילו בהבאת העולה, אני שונא אם בא מגזל - מצודת דוד ישעיהו סא, ח

7 - **ואולך אתכם קוממיות** כבר הזכרתי למעלה כי פרשה זו עם הבטחותיה הנפלאות לא נתקיימה לעולם בשני המקדשים אך תתקיים לעתיד. ומפסוק זה הוכיחו רבותינו זיכרונם לברכה שהקומות יחזרו לעתיד למאתים אמה, והוא שדרשו רבותינו זיכרונם לברכה במסכת סנהדרין וכן בפרק הספינה, קומיות **שתי קומות של אדם הראשון** דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר מאה אמה כקומת ההיכל, שנאמר (תהלים, קמד) מחוטבות תבנית היכל - רבינו בחיי ויקרא כו, יג

8 - ויש לך לדעת כי לשעור תענוג האדם בגן עתיד העולם **שיחזור לתחיית המתים**, כי בני תחיית המתים יתענגו כאחת הגוף והנפש ויהיו הרוב בתענוג הנפש ומעט בתענוג הגוף **כאדם הראשון קודם שחטא**, ולכך נתחייב שיחיה חיים ארוכים או חיים נצחיים כי אז יחזור העולם לשלמותו כשהיה. וטעם לעבדה ולשמרה יחזור אל אדמת הגן - רבינו בחיי בראשית ב, טו

סיפור לשבת

"תסתדר עם מה שיש"

שניים יצאו למדינה רחוקה והנה בדרך נאלצו להתעכב. משלא הגיעו ליעד שתכננו, נגמר המזון ובלית ברירה נאלצו להשיב את נפשם באחד הבתים שבכפר. שני יהודים בכפר של גויים – החליטו להתפצל וכל אחד דפק על דלת של משפחה.

את שניהם קיבלו בחפץ לב וערכו לפניהם מטעמים ובשרים, בלית ברירה נאלצו לאכול. בבוקרו של יום ראה האחד את בעל הבית עורף חמור, תוך שהוא מתגאה בפני האורח: "נו... איך היה אחיו התאום אתמול טעים נכון?....".

ליבו של היהודי נקפו אך הרגיע את עצמו – פיקוח נפש!!!.

חברו השכים קום והנה בעל הבית עם תפילין מתפלל שחרית. הוא קפץ משמחה: "מה... אתה יהודי?!" בוודאי ענה המארח והסיף: "גם כל המאכלים שאכלת אמש כשרים למהדרין!"

נפרדו השניים מהמארחים ונפגשו ביציאה של הכפר. האחד צוהל ושמח והשני עצוב ואומלל שלתוגה התווספה הידיעה שחברו אכל כשר והוא בשר חמורים...

כשהגיעו לביתם ניגש האחד אל הרב סיפר לו את אשר אירע ושאל: "מדוע לי זימנו אוכל טרף ולחברי אוכל כשר?" הסתכל עליו הרב במבט חודר ושאל: "אמור לי האם פעם בא אל פיך אוכל לא כשר?! נזכר האיש שלפני כשנה עת נסעו הוא ומשפחתו לטיול והוא האכילם טרפה למרות שהיה באמתחתו אוכל כשר. אמר לו הרב דע לך שאין ספק שחברך נזהר מלהכניס לפיו מאכלות אסורות ולכן השגיחו עליו משמים לבל ייכשל... לכן בחרו משמים שדווקא הוא ילך אצל היהודי ואילו אתה שרגיל כבר – תסתדר עם מה שיש...

שביבים / שאול שיף

ויקרא אל משה

כידוע, האות א' שבסוף המילה "ויקרא" נכתבת קטנה.
ידוע הסברו של בעל הטורים, שקוטנה של הא' קשור לענוותנותו של משה (היינו, על ידי הקטנת האות הא', המילה נדמית כאילו כתוב "ויקר", בדרך מקרה, כביכול בא משה לומר שהתגלות הקב"ה אליו היא באקראי בלבד, ולא בדרך קבע)[1].
לפי הסבר אחר (לעתים מובא בשם רבי משה לייב מסאסוב ולעתים בשם גדולי חסידות אחרים), האל"ף הקטנה במילה "ויקרא" מלמדת אותנו מוסר השכל כללי: על ידי הקטנת האל"ף, נוצר מצב שבו במבט ראשון, המילה נראית כאילו כתוב "ויקר", לשון מקרה ואקראי, אך כשמתבוננים במילה ביתר דקדוק (ואז רואים גם את האל"ף) המילה השלמה היא "ויקרא", קריאה מאת הקב"ה; וכך גם המאורעות השונים החולפים עלינו בימי חיינו, פעמים רבות נראים לכאורה ובמבט שטחי וראשוני כאילו הם יד המקרה ("ויקר"), אך בהתבוננות לעומק, יש בהם קריאה של הקב"ה אלינו.

אדם כי יקריב מִכֶּם קרבן

המילה "מכם" בפסוק זה לכאורה מיותרת, שהרי ניתן לכתוב פשוט, "אדם כי יקריב קרבן".
ועוד קשה, שעל פי כללי התחביר, המילה "מכם" לכאורה אינה במקומה הנכון; כי סדר המשפט הראוי הוא "אדם מכם כי יקריב קרבן", ולא "אדם כי יקריב מכם קרבן".
משיב הספורנו - הכתוב בא ללמד, שיחד עם הבאת הקרבן צריך האדם להקריב גם מעצמו, ולשוב בתשובה בווידוי והכנעת עצמו. וזהו "אדם כי יקריב מכם" - ההקרבה צריכה להכיל גם את "מכם", את "עצמכם".
[ובלשונו: "אדם כי יקריב מכם- כי יקריב מעצמכם, בווידוי דברים והכנעה... וכאמרו (תהלים נא, יט), 'זבחי אלוקים רוח נשברה'. כי אין חפץ בכסילים, המקריבים בלתי הכנעה קודמת"].
ומעין זה מבואר בשפת אמת- "אדם כי יקריב מכם... ליתן מפנימיות כוחו ורצונו לה' יתברך".
[בדרך זו הולך גם אברבנאל, וכך הוא מפרש גם את המלים בהמשך הפסוק, "לרצונו, לפני ה'": "לומר שיקריב האדם את עצמו ורצונו וחפצו לפני ה', כאילו הוא מורה בזה חיוב הקרבת עצמו בכל כוחות נפשו לעבודת הבורא ושכל מאוויו וחפצו הוא לדבקה בו"].

אדם כי יקריב... מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם

הכתוב פותח בלשון יחיד ("אדם כי יקריב") ומסיים בלשון רבים ("תקריבו את קרבנכם").
ללמדך, שהחטא שאדם חוטא, משפיע לא רק על עצמו אלא גם על כלל סובביו, על הרבים. אדם אינו "אי" לעצמו, וכל מעשה שלו משפיע גם על הכלל, לטוב או לרע (על פי הרב משה שטרנבוך בספרו טעם ודעת).

על כל קרבנך תקריב מלח

יש טעמים שונים למצווה למלוח את הקרבנות במלח. ואביא כאן טעם אחד ששמעתי על דרך הרעיון:
למלח יש תכונה ייחודית, שמצד אחד הוא דבר נחוץ מאוד לסוגי המאכלים השונים, והם מאבדים את טעמם בלעדיו. אולם, כשאדם אוכל, הוא אינו מרגיש את שבח המלח ואת המעלה שבו (אדם אינו אומר "כמה טעים היה המלח וכמה נחוץ היה לאוכל"), והוא אינו מודע בכלל לקיומו אלא מתייחס אליו כמובן מאליו. רק בזמן שהמלח חסר, אדם מרגיש פתאום כמה חשוב המלח.
וזו גם מהותם של מרבית הקרבנות (על כל פנים הקרבנות הבאים כנדבה ותודה), שאדם יודע לומר תודה על הדברים שנותן לו הקב"ה בעולמו והם לכאורה מובנים מאליהם (ואדם מרגיש בהם יותר בעת חסרונם מאשר בעת קיומם, כמו בריאות, ילדים ההולכים בדרך הישר וכדומה). ולכן, "על כל קרבנך תקריב מלח".

כי כל שאור וכל דבש, לא תקטירו ממנו אשה לה'

השאור הוא דבר חמוץ ביותר, והדבש מתוק ביותר; ומשניהם מזהירה התורה שלא להקריב קרבן כלשהו.
מקובל לפרש שאיסור זה מרמז לאדם להתרחק מן הקצוות. וכפי שכותב ר' מנחם בקר בספרו פרפראות לתורה, בשם הרבי מקוצק - **"הצדיק ר' מנחם מנדיל מקוצק רואה באיסור זה סמל לדרך הרצויה של היהודי בעבודת ה'. לעולם יש להלך ב'דרך המלך' ולהתרחק מן הקיצוניות ('לא בחמיצות יתר ולא במתיקות יתר'). כיוצא בכך כותב רבי יוסף שאול נתנזון בספרו 'דברי שאול': השאור והדבש הם שני קצוות. הן בהרכבם החומרי והן בטיבם ובטעמם. בהוראה שלא להקטיר על המזבח 'כל שאור וכל דבש', באה התורה ללמדנו, שהקצוות אינם מביאים טובה לאדם, וראוי לנו להתרחק מכל דרך קיצונית ולבחור ב'דרך הממוצעת' (הקרויה 'שביל הזהב')- כפי שהורה לנו הרמב"ם (בהקדמתו למסכת אבות, פרק ד)".**
ועיין עוד בעניין זה בהערה הבאה.

כי כל שאור וכל דבש, לא תקטירו ממנו אשה לה'; קרבן ראשית תקריבו אותם לה' (ב, יא-יב)

התורה מזהירה שלא להקריב שאור ולא להקריב דבש ("כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו וגו'"), אך בהמשך לכך מוסיף הכתוב "קרבן ראשית תקריבו אותם", כלומר (כפי שמסביר כאן רש"י), שיש קרבנות שבכל זאת ניתן להקריב משאור ודבש, והם הקרבנות

הקרויים "ראשית" [הבאת ביכורים שמביא אדם מראשית תבואתו (שניתן להביאם מתאנים ותמרים על אף שהם מתוקים) וכן קרבן "שתי הלחם" המובא בחג השבועות, שגם הוא מוגדר כראשית (עיין רש"י במדבר, כח, כו[2]) ומביאים קרבן זה כשהוא חמץ (בניגוד לשאר המנחות שאין מחמיצים אותן)].

הגאון רבי שאול נתנזון בספרו "דברי שאול", רואה בכך רמז ("רמז נפלא", כלשונו) לדבריו הידועים של הרמב"ם בהקדמתו למסכת אבות:

הרמב"ם כותב, שאמנם באופן כללי ראוי לדבוק בדרך האמצע ולהתרחק מן הקצוות (למשל, קמצנות ופזרנות הם שני קצוות, ואדם צריך למצוא ביניהם את המינון הנכון ולדבוק בו), אך יחד עם זאת, לעתים כדי להגיע למינון נכון, אדם צריך בשלבים הראשונים, באופן זמני, לנטות אל הקצה; כי כשאדם בא לראשונה להיגמל ממידה רעה מסוימת, אזי בשלבים הראשוניים יאחז בקיצוניות ההפוכה, עד שלאחר מכן יוכל לחזור לדרך האמצע ואז יישאר בה.

ולכך רומז כאן הפסוק: בדרך כלל, "כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו", התרחקו מן הקצוות, השאור והדבש (השאור חמוץ ביותר והדבש מתוק ביותר); אך יחד עם זאת, "קרבן ראשית תקריבו אותם", במצבים של "ראשית", כשאדם בא לראשונה להשריש בעצמו הרגל טוב ולהיפטר ממידה רעה שדבקה בו, ראוי שייטה בשלבים ראשוניים אלה אל הקיצוניות ההפוכה.

[ובלשון המחבר: **"כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לד', קרבן ראשית תקריבו מהם; העניין נראה לפי עניות דעתי, דהנה כבר הורנו הרמב"ם בשמונה פרקים, דבכל המדות טוב מדות המיצוע, רק מי שנטה לאחד מהקצוות, ייטה להההיפך עד שיבוא להשתוות, עיין שם; והנה, שאור ודבש הם דברים הפכיים, שזה מתוק וזה מר ומחמץ, וחנה, זה ענין שני קצוות, ולכך לא יבא לקרבן ד', כי הממוצע טוב, ולא יטה לאחד מהקצוות; ורק קרבן ראשית תקריבו ממנו, היינו, שבתחילה טרם הרגיל עצמו במידת המיצוע יכול להיות בקצת ההפך, אבל לא אחר כך. והוא רמז נפלא"**].

נפש כי תחטא בשגגה

מדוע נקטה התורה בלשון "נפש כי תחטא" ולא "איש" או "אדם" כמו במקומות אחרים?

הרמב"ן מבאר זאת כך: הנה, באופן כללי צריך ביאור, מדוע אדם ששגג צריך להביא קרבן? והרי לא התכוון כלל לחטוא? אלא שהתשובה לכך היא, שגם ללא אשמה וללא כוונת זדון, עצם פעולת החטא משפיעה על נפש האדם ופוגמת בה ["וטעם הקרבנות על הנפש השוגגת, מפני שכל העוונות יולידו גנאי בנפש, והם מום בה, ולא תזכה להקביל פני יוצרה, רק בהיותה טהורה מכל חטא... ולכן הנפש השוגגת תקריב קרבן, שתזכה לקרבה אל האלוקים אשר נתנה"].

ומסיבה זו נקט הכתוב ביחס לעבירה בשוגג, בלשון "נפש כי תחטא", כי עיקר הבאת הקרבן על חטאי שגגה, הוא משום השפעת החטא על הנפש, כאמור (ובלשון הרמב"ן: "ובעבור זה גם כן הזכיר 'נפש'").

אדם שהוא בעל מדריגה, ועבד על עצמו שאינו חומד ממון חבירו, ואין בליבו על מה שיש לחבירו הרבה יותר מכדי מחסורו ודר בבית ארזים והוא העני אין לו אלא פחות מכדי מחיתו וגר בבית צר ומט ליפול וכיוצא בזה, ואדרבה הוא שמח בחלקו. אך כל זה כשבאנו אצל ענייני העולם (=העולם הזה), אבל כאשר אתה בא אצל עבודת הבורא, בזה מתעוררת קנאתו, מתוך שאיפתו הטהורה לעבודת בוראו, והוא מיצר וכואב בראותו לחבירו אתרוג וטלית נאה וכדומה, ולו אין, וכן בקרבנות, דלחבירו יש קרבן נאה ולו יש רק קרבן עוף, ובזה הוא מקנא שאין לו הכלים לעבודת השם כמו חבירו, וחיישינן שמחמת קנאתו עלה בליבו הרהורי דברים כלפי שמיא. ועל זה אמרה תורה שצריך להביא עולת העוף לכפר על הרהורים אלו".

כלומר, בכל מה שקשור לחיי העולם הזה, מניחים לטובת העני שמן הסתם הוא מצליח להתגבר על קנאתו בעשיר. אך כשהוא רואה שגם בענייני עבודת ה' (כמו קרבנות) אין לו כלים לעבוד את הקב"ה כמו העני, הוא נעצב אל לבו ונתקף בהרהורי נחיתות וקנאה.

ושמא תאמר, אם כך, מדוע זו קנאה פסולה? הרי אדרבה, בעניינים רוחניים נאמר הכלל "קנאת סופרים תרבה חכמה"? על כך ממשיך המחבר וכותב:

"והמוסר השכל הנלמד מזה, שאמנם קנאת סופרים היא כשרה ומעולה, וכמו שאמרו (בבא בתרא כא ע"ב) 'קנאת סופרים תרבה חכמה', אבל זהו רק כשמקנא למה לא למד ולא עמל כחבירו, ושאיפתו להגיע גם הוא למעלת חבירו. אבל מה שלשני יש כשרונות יותר גדולים, בזה אין להרהר ולקנא כלל, כי לכל אחד מתנת שמים במדה אחרת. ולכך צריך כפרה על הרהורי ליבו בחפצי שמים, שאין האדם מצווה בעבודת בוראו אלא כפי כוחותיו ומה שיש לו".

1 - ובלשון בעל הטורים: "א' דויקרא זעירא, שמשה לא רצה לכתוב אלא 'ויקר', כדרך שנאמר בבלעם, כאלו לא נראה לו השם אלא במקרה; ואמר לו הקב"ה לכתוב גם באל"ף, וכתבה קטנה".

2 - לשון רש"י שם: וביום הביכורים - חג השבועות קרוי ביכורי קציר חיטים, על שם שתי הלחם, שהם ראשונים למנחת חיטים הבאים מן החדש". כלומר, עד לחג השבועות, המביא מנחת חיטים צריך להביאה מהתבואה הישנה, שצמחה לפני פסח, ומחג השבועות ואילך ניתן להביא קורבנות מהתבואה החדשה שצמחה לאחר הפסח.

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net